

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.02.2004, sp. zn. 29 Odo 1154/2003, ECLI:CZ:NS:2004:29.ODO.1154.2003.1

Číslo: 43/2005

Právní věta: Řízení o zrušení zápisu o výmazu obchodní společnosti z obchodního rejstříku a o jejím vstupu do likvidace a jmenování likvidátora (§ 75b obch. zák.), je ve smyslu § 200e o. s. ř. a § 9 odst. 3 písm. b) o. s. ř. řízením ve statusové věci obchodní společnosti. Likvidátor jmenovaný soudem v řízení o zrušení zápisu o výmazu obchodní společnosti z obchodního rejstříku a o jejím vstupu do likvidace a jmenování likvidátora (§ 75b obch. zák.), se stává účastníkem takového řízení až dnem, kdy soud rozhodl o jeho jmenování; není rovněž osobou oprávněnou k podání odvolání proti rozhodnutí soudu o zrušení zápisu o výmazu obchodní společnosti z obchodního rejstříku a o jejím vstupu do likvidace. Účastníkem řízení o zrušení zápisu o výmazu obchodní společnosti z obchodního rejstříku a o jejím vstupu do likvidace a jmenování likvidátora, je ve smyslu § 75b odst. 2 obch. zák., § 19 o. s. ř., části věty za středníkem, o. s. ř. a § 94 odst. 1 o. s. ř. i vymazaná obchodní společnost. Osobami oprávněnými jednat v řízení o zrušení zápisu o výmazu obchodní společnosti z obchodního rejstříku a o jejím vstupu do likvidace a jmenování likvidátora za vymazanou obchodní společnost jsou ti, kdo k tomu byli oprávněni ke dni jejího výmazu z obchodního rejstříku. Jestliže podle rozhodnutí, jímž soud podle § 75b odst. 2 obch. zák. zrušil zápis o výmazu obchodní společnosti z obchodního rejstříku, rejstříkový soud zapsal do obchodního rejstříku, že došlo k obnovení společnosti, platí zákaz zrušit po vzniku společnosti rozhodnutí, jímž se povoluje zápis společnosti do obchodního rejstříku, formulovaný v § 68a odst. 1 obch. zák., i pro takové rozhodnutí. Rozhoduje-li soud o zrušení zápisu o výmazu obchodní společnosti z obchodního rejstříku (§ 75b odst. 2 obch. zák.), učiní tak výrokem, podle kterého: "Zápis o výmazu (ve výroku označené) obchodní společnosti z obchodního rejstříku vedeného (ve výroku označeným) krajským soudem, se zrušuje." Právo zrušit pravomocné usnesení rejstříkového soudu o výmazu obchodní společnosti z obchodního rejstříku soud, který rozhoduje podle § 75b odst. 2 obch. zák., nemá.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 25.02.2004

Spisová značka: 29 Odo 1154/2003

Číslo rozhodnutí: 43

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Likvidace obchodní společnosti, Obchodní rejstřík, Obchodní společnost, Odvolání, Řízení ve věcech obchodního rejstříku, Účastníci řízení, Způsobilost být účastníkem řízení

Předpisy: § 19 odst. 3 písm. b) předpisu č. 99/1963Sb.

§ 200e odst. 1 písm. b) předpisu č. 99/1963Sb.

§ 68 předpisu č. 513/1991Sb.

§ 68a předpisu č. 513/1991Sb.

§ 75b předpisu č. 513/1991Sb.

§ 9 odst. 3 písm. b) předpisu č. 99/1963Sb.
§ 94 odst. 1 písm. b) předpisu č. 99/1963Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v Hradci Králové usnesením ze dne 15. 4. 2002 zrušil usnesení téhož soudu ze dne 20. 1. 2001, jímž byla obchodní společnost S. P., spol. s r. o. (dále též jen „společnost s ručením omezeným“) vymazána z obchodního rejstříku (bod I. výroku), rozhodl, že tato společnost vstupuje do likvidace (bod II. výroku) a jejím likvidátorem ustanovil Ing. J. L. (bod III. výroku). Dále uvedenou společnost zavázal zaplatit navrhovateli na náhradě nákladů řízení částku 1000 Kč (bod IV. výroku). Soud prvního stupně uzavřel, že společnost s ručením omezeným, jež byla vymazána z obchodního rejstříku usnesením téhož soudu ze dne 20. 1. 2001 v důsledku zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku, je vlastníci rozestavěné stavby penzionu S. P. v Š. Jelikož navrhující akciová společnost prokázala (pravomocným rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 9. 1998), že je věřitelkou společnosti s ručením omezeným, měl soud za splněné předpoklady uvedené v ustanovení § 75b odst. 2 obch. zák.

K odvolání společnosti s ručením omezeným V r c h n í s o u d v Praze usnesením ze dne 29. 1. 2003, ve znění opravného usnesení téhož soudu ze dne 10. 6. 2003, usnesení soudu prvního stupně potvrdil. Odvolací soud přisvědčil závěrům soudu prvního stupně ohledně aktivní věcné legitimace navrhovatelky, s tím, že otázka, zda majetkem společnosti s ručením omezeným je rozestavěný penzion S. P., byla zevrubně zkoumána v řízení vedeném u Krajského soudu v Hradci Králové pod sp. zn. 34 Cm 2199/94 a rozhodnuta rozsudkem tohoto soudu ze dne 29. 9. 1998, který Vrchní soud v Praze přezkoumal rozsudkem ze dne 6. 10. 1999. V řízení vedeném u Okresního soudu v Trutnově pod sp. zn. E 4143/99 pak okresní soud usnesením ze dne 24. 8. 2000 nařídil proti povinné společnosti s ručením omezeným výkon rozhodnutí prodejem označeného penzionu a toto usnesení potvrdil Krajský soud v Hradci Králové usnesením ze dne 18. 12. 2001. V těchto řízeních, pokračoval odvolací soud, bylo postaveno najisto, že společnost s ručením omezeným uzavřela smlouvu o dílo, jejímž předmětem bylo provedení stavebních prací na stavbě „Penzion S. P.“, na cizím pozemku, a že tato stavba je ve vlastnictví společnosti s ručením omezeným. Na tomto základě shledal správným i závěr soudu prvního stupně, že jsou splněny podmínky dle § 75b odst. 2 obch. zák.

Proti usnesení odvolacího soudu podala obchodní společnost S. P., spol. s r. o. v likvidaci, dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., namítajíc, že spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy, že je dán dovolací důvod dle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Konkrétně dovolatelka odvolacímu soudu vytýká, že ustanovení § 75b obch. zák., jež platí od 1. 1. 2001, nelze ve věci užít, jelikož by šlo o nepřípustnou retroaktivitu. K jejímu zrušení totiž došlo ve smyslu ustanovení § 68 odst. 3 písm. f) obch. zák. ve znění účinném do 31. 12. 2000. O zrušení dovolatelky rozhodl Krajský soud v Hradci Králové usnesením ze dne 14. 11. 2000, jež nabylo právní moci 14. 12. 2000. Usnesení o zápisu výmazu dovolatelky je sice až ze dne 20. 1. 2001 a nabylo právní moci 16. 3. 2001, vychází však z rozhodnutí soudu vydaného před účinností novely obchodního zákoníku. Dále dovolatelka zpochybňuje závěry odvolacího soudu vycházející z usnesení Okresního soudu v Trutnově, sp. zn. E 4143/99, o něž se opírá tvrzení, že dovolatelka je vlastníci rozestavěné stavby. Potud namítá, že uvedené usnesení nemohlo nikdy nabýt právní moci, jelikož po zahájení řízení, v němž bylo vydáno, došlo k výmazu dovolatelky. I kdyby dovolací soud dospěl k závěru, že vlastníkem rozestavěné stavby je dovolatelka, bylo by nutné zabývat se tím, že dovolatelka byla od 14. 12. 2000 zrušena a tudíž nemohla další provádění stavby „činit a především platit.“ Stavba je v současnosti před kolaudací, zůstalo však sporné, kdo je jejím vlastníkem, případně, kdo si na ni činí nárok. I o této otázce si odvolací soud učinil nesprávný právní závěr a dovolatelka přisuzuje zásadní právní význam též řešení otázky, jakým způsobem je nutno prokázat „dosud

neznámý majetek společnosti zjištěný po jejím výmazu z obchodního rejstříku“. Proto dovolatelka požaduje, aby Nejvyšší soud usnesení soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Podáním učiněným u soudu osobně dne 1. 12. 2003 pak dovolatelka dovolání doplnila argumentem, že soudy obou stupňů opřely svá rozhodnutí o usnesení Okresního soudu v Trutnově sp. zn. E 4143/99 a usnesení Krajského soudu v Hradci Králové, sp. zn. 26 Co 526/2001, jež obě nabyly právní moci až 15. 10. 2003, kdy jí byla doručena. Tím zatížily řízení vadou, jež sama o sobě postačuje k vrácení věci soudu prvního stupně.

Navrhovatelka ve vyjádření požaduje dovolání zamítnout, poukazujíc na to, že usnesení o výmazu dovolatelky bylo vydáno již za účinnosti zákona č. 370/2000 Sb. (v době právní úpravy platné od 1. 1. 2001), a že závěry podle nichž je dovolatelka vlastnící stavby penzionu S. P., jsou správné.

Likvidátor dovolatelky ve vyjádření navrhl dovolání zamítnout, s tím, že není v zájmu dovolatelky. Advokátku, jež jménem dovolatelky dovolání podala, nikdy k takovému úkonu nezmocnil ani s ní jinak nejednal. Rozestavěný objekt není rekonstrukcí původní (demolované) stavby, nýbrž stavbou novou.

Nejvyšší soud se zabýval tím, zda dovolání je přípustné, a to nejprve co do legitimace dovolatelky k jeho podání. Ve smyslu ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. je k podání dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu oprávněn účastník řízení.

Podle ustanovení § 75b obch. zák., jestliže se po skončení likvidace společnosti zjistí dosud neznámý majetek nebo se objeví potřeba jiných nezbytných opatření souvisejících s likvidací, rozhodne soud na návrh státního orgánu, společníka, věřitele nebo dlužníka o obnovení likvidace společnosti a jmenuje likvidátora. Po právní moci rozhodnutí zapíše rejstříkový soud do obchodního rejstříku, že došlo k obnovení likvidace společnosti, a osobu likvidátora (odstavec 1). Jestliže se zjistí dosud neznámý majetek po výmazu společnosti z obchodního rejstříku, rozhodne soud na návrh státního orgánu, společníka, věřitele nebo dlužníka o zrušení zápisu o jejím výmazu a o obnovení likvidace společnosti nebo o jejím vstupu do likvidace a jmenuje likvidátora. Po právní moci rozhodnutí zapíše rejstříkový soud do obchodního rejstříku, že došlo k obnovení společnosti, že společnost je v likvidaci, a osobu likvidátora (odstavec 2). Ke dni zápisu do obchodního rejstříku podle odstavce 1 nebo 2 sestaví likvidátor zahajovací rozvahu. Ustanovení § 68 odst. 8 se nepoužije (odstavec 3).

Řízení o zrušení zápisu o výmazu obchodní společnosti z obchodního rejstříku a o jejím vstupu do likvidace a jmenování likvidátora, není řízením ve věcech obchodního rejstříku (srov. § 200a až § 200d o. s. ř.), nýbrž řízením o některých otázkách obchodních společností, družstev a jiných právnických osob (srov. § 200e o. s. ř.), konkrétně řízením ve statusové věci obchodní společnosti (§ 9 odst. 3 písm. b/ o. s. ř.), v němž se účastenství řídí ustanovením § 94 odst. 1, věty první, o. s. ř. (srov. § 200e odst. 3 o. s. ř.).

Podle ustanovení § 94 odst. 1, věty první, o. s. ř. pak platí, že účastníky řízení jsou navrhovatel a ti, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno. V dané věci šlo o zrušení zápisu výmazu společnosti s ručením omezeným, jež byla z obchodního rejstříku vymazána bez likvidace, takže předmětem řízení bylo vedle vlastního rozhodnutí o zrušení zápisu o výmazu společnosti s ručením omezeným z obchodního rejstříku též rozhodnutí o jejím vstupu do likvidace a jmenování likvidátora.

Z pohledu citovaných ustanovení tedy není pochyb o účastenství navrhující společnosti (to, zda navrhovatelka byla ve věci též aktivně věcně legitimována - zda ve smyslu § 75b odst. 2 obch. zák. šlo o věřitelku vymazané společnosti - již bylo otázkou věcného posouzení podaného návrhu, jež se mohla projevit v rozhodnutí o věci samé, nikoliv při zkoumání okruhu účastníků řízení). Otázkou

zůstává, které osoby a od které doby je možno v řízení pokládat za ty, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno.

Likvidátor jmenovaný soudem v souvislosti s rozhodnutím soudu o vstupu společnosti do likvidace, se stává účastníkem řízení až dnem, kdy soud rozhodl o jeho jmenování (zde 15. 4. 2002, kdy bylo vydáno usnesení soudu prvního stupně), přičemž práva a povinnosti účastníka řízení může vykonávat pouze v rozsahu vymezeném výrokem o svém ustanovení (není osobou oprávněnou k podání opravného prostředku proti rozhodnutí o zrušení zápisu výmazu společnosti s ručením omezeným z obchodního rejstříku ani proti rozhodnutí o jejím vstupu do likvidace).

Osobou, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno, je však nepochybně sama společnost s ručením omezeným, byť až do obnovení zápisu v obchodním rejstříku neměla právní subjektivitu (o kterou ve shodě s dikcí § 68 odst. 1 obch. zák. v rozhodném znění přišla výmazem z obchodního rejstříku).

Podle ustanovení § 19 o. s. ř. platí, že způsobilost být účastníkem řízení má ten, kdo má způsobilost mít práva a povinnosti; jinak jen ten, komu ji zákon přiznává.

Ve spojení se zněním § 94 odst. 1, věty první, o. s. ř. a s přihlédnutím k tomu, že předmětné řízení mohlo vést (a v daném případě i vedlo) k obnovení zápisu vymazané společnosti v obchodním rejstříku (a týkalo se tak zásadních statusových otázek společnosti), lze uzavřít, že způsobilost vymazané společnosti s ručením omezeným být účastnicí řízení, v němž se na základě hmotněprávní úpravy obsažené v § 75b odst. 2 obch. zák. rozhoduje o zrušení zápisu jejího výmazu (a následně též o jejím vstupu do likvidace a o jmenování likvidátora), je dána od počátku řízení bez zřetele k tomu, že nemá právní subjektivitu; jde o „osobu“, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení jednáno, tedy - slovy § 19 o. s. ř., části věty za středníkem - o osobu, které způsobilost být účastníkem řízení zákon přiznává prostřednictvím definice účastenství obsažené v ustanovení § 94 odst. 1, větě první, o. s. ř. a v návaznosti na ustanovení § 75b odst. 2 obch. zák. Jako účastnice řízení je tudíž dovolatelka legitimována i k podání dovolání (§ 240 odst. 1 o. s. ř.).

S přihlédnutím k námitce soudem jmenovaného likvidátora, že k podání dovolání za dovolatelku nikoho nezmocnil, Nejvyšší soud poznamenává, že osobami oprávněnými jednat v řízení za vymazanou obchodní společnost, jsou ti, kdo k tomu byli oprávněni ke dni jejího výmazu z obchodního rejstříku (jen není-li takových osob, přichází v úvahu i postup podle § 29 odst. 2 o. s. ř.).

Nesouhlasí-li vymazaná společnost s rozhodnutím soudu o zrušení zápisu jejího výmazu z obchodního rejstříku, o jejím vstupu do likvidace a o jmenování likvidátora, jedná i při podání mimořádného opravného prostředku proti pravomocnému soudnímu rozhodnutí prostřednictvím osob zmíněných v předchozím odstavci; likvidátor, jenž byl do funkce jmenován právě rozhodnutím, o jehož dovolací přezkum se žádá, k podání dovolání jménem společnosti oprávněn není.

Bylo-li tedy dovolání sepsáno advokátkou, které vystavil procesní plnou moc pro dovolací řízení jednatel společnosti, šlo z pohledu výše formulovaných závěrů o správný postup.

Přesto, že dovolatelka je osobou věcně legitimovanou k podání dovolání a že dovolání za ni podaly k tomu oprávněné osoby, však dovolání není přípustné.

N e j v y š š í s o u d dovolání odmítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Podle ustanovení § 68a odst. 1 obch. zák. po vzniku společnosti nelze zrušit rozhodnutí, jímž se povoluje zápis společnosti do obchodního rejstříku, a nelze se domáhat určení, že společnost

nevznikla.

Ustanovení § 28 odst. 6, poslední věty, obch. zák. určuje, že je-li podkladem pro zápis do obchodního rejstříku rozhodnutí soudu, запиše se příslušný údaj do obchodního rejstříku, aniž by rejstříkový soud vydával rozhodnutí o povolení zápisu.

Z ustanovení § 75b odst. 2 obch. zák. plyne, že rozhoduje-li soud na základě návrhu oprávněné osoby o zrušení zápisu o výmazu obchodní společnosti z obchodního rejstříku, pak výrok, jímž návrhu vyhová, má znít tak, že:

„Zápis o výmazu (ve výroku označené) obchodní společnosti z obchodního rejstříku vedeného (ve výroku označeným) krajským soudem, se zrušuje.“

Tomu ostatně odpovídal i navrhovatelkou formulovaný návrh výroku rozhodnutí (tzv. žalobní petit). Skutečnost, že soud prvního stupně se této formulace nepřidržel a svým výrokem nesprávně zrušil usnesení rejstříkového soudu o výmazu dovolatelky (k čemuž mu zákon žádné oprávnění nesvěřil) a že odvolací soud toto procesní pochybení nenapravit, však nemění ničeho na závěru, že z obsahového hlediska je nutno jeho rozhodnutí (ve zjevné vazbě na odůvodnění) pojímat jako rozhodnutí, jímž soud vyhověl návrhu podle § 75b odst. 2 obch. zák.

Pravomocné rozhodnutí vydané podle § 75b odst. 2 obch. zák., jímž soud zrušil zápis o výmazu obchodní společnosti z obchodního rejstříku, rozhodl o jejím vstupu do likvidace a jmenoval likvidátora, se pak vykoná ve vztahu k obchodnímu rejstříku tím, že rejstříkový soud bez zbytečného odkladu poté, co takové rozhodnutí obdrží, запиše do obchodního rejstříku že došlo k obnovení společnosti, že společnost je v likvidaci, a osobu likvidátora (srov. opět § 75b odst. 2 obch. zák. in fine). Tento zápis provede – ve shodě s ustanovením § 28 odst. 6, poslední větou, obch. zák. – aniž by zahajoval řízení o zápisu, a aniž by vydával rozhodnutí o povolení zápisu; je tomu tak proto, že pokladem pro jeho provedení je pravomocné soudní rozhodnutí.

Vlastní provedení zápisu o obnovení společnosti má pak ten účinek, že právní existence (právní subjektivita) vymazané společnosti se obnoví podle stavu, který zde byl ke dni zápisu jejího výmazu, přičemž ode dne takového zápisu může společnost opět vlastním jménem nabývat práv a zavazovat se (byť jen v mezích daných soudem nařízenou likvidací).

V daném případě byl zápis dovolatelky v obchodním rejstříku (jak plyne z výpisů z obchodního rejstříku založených ve spisu) obnoven – s účinky popsány výše – 28. 4. 2003.

Nelze přehlédnout, že pravomocné soudní rozhodnutí, jež bylo podkladem pro obnovení zápisu společnosti v obchodním rejstříku, může být – obecně vzato – odklizen prostřednictvím některého z mimořádných opravných prostředků (žaloba pro zmatečnost, dovolání). Právě o to se ostatně pokouší dovolatelka prostřednictvím dovolání podaného v této věci. Z ustanovení § 68a odst. 1 obch. zák. nicméně plyne, že po vzniku společnosti (tj. po jejím zápisu do obchodního rejstříku) nelze zrušit rozhodnutí, jímž soud tento zápis povolil (podle kterého byl zápis proveden). Je tomu tak též proto, že odklizení takového rozhodnutí (nebo dokonce jeho nahrazení rozhodnutím, jímž se návrh na zápis společnosti do obchodního rejstříku zamítá) by sice nemělo vliv na práva nabytá od zapsané společnosti v dobré víře třetími osobami, v jeho důsledku by však nebyla chráněna práva nabytá v době účinnosti rozhodnutí o povolení zápisu společností, o jejíž zápis šlo (z hlediska jejího právního postavení by na společnost bylo nahlíženo, jako by nikdy nevznikla – jako by usnesení o povolení zápisu nikdy nebylo vydáno – bez jakékoli jistoty v tom, zda usnesení o jejím zápisu bude vydáno v budoucnu).

Tytéž důsledky se ovšem prosadí i v poměrech založených rozhodnutími soudu v této věci. Jak bylo

řečeno výše, podle pravomocného rozhodnutí, jímž soud zrušil zápis o výmazu obchodní společnosti z obchodního rejstříku - provede rejstříkový soud bez dalšího - zápis o obnovení společnosti. Potud jde o rozhodnutí srovnatelné s rozhodnutím, na jehož základě soud zapsal společnost do obchodního rejstříku. Také jeho odklizením by se totiž vytvořil stav, podle kterého závěr, že společnost právně neexistuje (že zanikla výmazem z obchodního rejstříku) je nadále platný, aniž by bylo možné smysluplně odpovědět na otázku, komu přičítat práva a povinnosti, jež společnost nabyla v době od provedení zápisu o jejím obnovení v obchodním rejstříku, do dne zrušení pravomocného soudního rozhodnutí, podle kterého byl tento zápis proveden (oproti stavu před zápisem společnosti do obchodního rejstříku je tento stav o to horší, že zde neplatí režim § 64 obch. zák., upravující důsledky jednání jménem založené společnosti před jejím zápisem do obchodního rejstříku).

Jinak řečeno, zákazem zrušit po vzniku společnosti rozhodnutí, jímž se povoluje zápis společnosti do obchodního rejstříku, formulovaným v § 68a odst. 1 obch. zák., je nutno ve světle podaného výkladu rozumět i zákaz zrušit po zápisu obnovy společnosti do obchodního rejstříku rozhodnutí, jímž se zrušuje zápis o výmazu společnosti z obchodního rejstříku. V rozsahu, v němž odvolací soud svým usnesením potvrdil usnesení soudu prvního stupně v bodě I. výroku, tedy odvolání není objektivně přípustné se zřetelem k ustanovení § 68a odst. 1 obch. zák., jež věcný přezkum takového rozhodnutí (jeho možné zrušení) zakazuje.

Výroků o vstupu dovolatelky do likvidace a o ustanovení likvidátora se zákaz věcného přezkumu vyslovený v § 68a odst. 1 obch. zák. netýká, při nemožnosti prověřit správnost výroku o zrušení výmazu společnosti však řešení dovolatelkou předkládané otázky (Jakým způsobem je nutno prokázat „dosud neznámý majetek společnosti zjištěný po jejím výmazu z obchodního rejstříku?“) nemá na tyto výroky žádného vlivu. Týž závěr platí i pro řešení otázky retroaktivního působení § 75b odst. 2 obch. zák. Potud tedy Nejvyšší soud nemá dovolání za přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 o. s. ř. a neshledává je přípustným ani ve světle dalších ustanovení občanského soudního řádu (srov. § 237 odst. 1 písm. a/ a b/, § 238, § 238a, § 239).

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) dovolání podle § 243b odst. 5 a § 218 písm. c) o. s. ř. odmítl.